

Regler for bruk av tvang overfor mennesker med psykisk utviklingshemming

08.02.18

Historikk

- Ansvarsreformen og Røkkeutvalget (1991)
- Lost kap 6A (1999)
- Lost kap 4A (2004)
- Helse- og omsorgstjenestelovens kap. 9 (2012)

Legalitetsprinsippet

- Ulovfestet rettsprinsipp av grunnlovs rang: *Begrensninger i innbyggernes frihet krever hjemmel i lov*
- Samhandling og tjenesteyting må i størst mulig grad basere seg på samtykke

Formål

- (§ 9-1):
  - a. å hindre at personer med psykisk utviklingshemming utsetter seg selv eller andre for vesentlig skade
  - b. og begrense bruk av tvang og makt

Virkeområde

- Ledd i tjenester etter helse- og omsorgstjenestelovens § 3-2
- Personer diagnostisert med psykisk utviklingshemning

Grenseoppgang

Ikke tvang	Lovlig tvang	Ulovlig tvang
<p><i>”Alminnelige oppfordringer og ledelse med hånden eller andre fysiske påvirkninger av liknende art..”</i></p> <p>Nødvendig støtte for fysiske funksjonshemninger</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. motsetter seg 2. uansett motstand er inngripende 3. inngripende varslingsystemer med tekniske innretninger	<ol style="list-style-type: none"> 1. påfører smerte eller psykisk eller fysisk skade 2. all form for fysisk refselse 3. betydelig fysiske og psykiske anstrengelser 4. medfører fysisk isolering

Vilkår for bruk av tvang og makt

- a. Beslutninger om bruk av tvang i nødsituasjoner
- b. Vedtak om planlagt bruk av tvang i nødsituasjoner
- c. Vedtak om bruk av tvang i omsorgstiltak

Vilkår for bruk av tvang og makt

- Andre løsninger enn bruk av tvang eller makt skal være prøvd...
- Plikt til å forebygge
  - nødvendig opplæring
  - faglig veiledning og oppfølging

Vilkår for bruk av tvang og makt

- Omfattende saksbehandling med kommunalt vedtak (maks 1 år)
  - høring
  - overprøving av Fylkesmannen
  - tilsyn fra Fylkesmannen

Vilkår for bruk av tvang og makt

- Tiltaket må være nødvendig (vesentlig skade)
- Pliktmessig bistand fra spesialisthelsetjenesten
- Krav (rett) til to tjenesteytere
- Kompetansekrav

Tiltakene må være både faglig og etisk forsvarlige

- Aldri kun ensidig redusere atferd uten å gi opplæring i alternative måter å håndtere situasjonen på for barnet
- jf funksjonell kommunikasjons-
trening
- De minst restriktive tiltak som avbryter den utfordrende atferden skal benyttes

Barn og unge

1. Foreldrene til barnet kan gi informert samtykke til at tjenesteyterne anvender fysisk grensesetting, forutsatt at det dreier seg om vanlig barneoppdragelse.
2. Barns selvbestemmelsesrett øker i takt med deres alder.
3. Hvilke tiltak som kan gjennomføres som ledd i alminnelig barneoppdragelse, grensesetting eller omsorg vil derfor være begrenset for eldre barn og ungdom.
4. Foreldres samtykke kan ikke erstatte vedtak etter kap 9